Zubří | Detail mlýna

Identifikační údaje

Adresa	Zubří 592 31
Okres	Žďár nad Sázavou
Katalogové číslo	Č 15
Katastrální území	Zubří u Nového Města na Moravě
GPS	49° 34' 21.1'' 16° 7' 20.8''
Mapová značka	Větrné čerpadlo / Objekt s kompletní technologií
Poloha vůči obci	200 m SZ od OÚ
Číslo kulturní památky	
Přístupnost	Nepřístupný
Rok stavby	
Rok zániku	

Stručný popis

Funkční amatérské větrné čerpadlo pro závlahy zahrady a pro bazén. Osa rotoru bez možnosti natáčení proti větru je uložena mezi dvěma hranoly, vztyčenými nad střechou zahradní chatky. Atypické větrné kolo se 6 šikmo a napevno uloženými lopatkami. Klikový převod přenáší otáčky rotoru na svislé táhlo a další pákový mechanismus zprostředkuje střídavý pohyb táhlu k čerpadlu, umístěnému ve studni mimo půdorys chatky. Rotor je vybaven pásovou brzdou na plochém kole na ose rotoru, ovládání lankem z chatky. Aktuálně přibylo na lokalitě další větrné čerpadlo pro filtrování vody v bazénu

Historie

Historie obecně

U Svobodů čerpá vodu ze studny vítr
2.4.2009
Zubří - Větrný mlýn je u nás raritou. Nejsme zemí, kde by bylo běžné vídat obrovské lopatky poháněné větrem a slýchat skřípění namáhaných převodů.
Kliknutím zvětšíte
U Svobodů v Zubří už desítky let pomáhá čerpat vodu ze studny vítr. Otec Františka Svobody postavil první důmyslný „větrník“ už ve třicátých letech minulého století. | Foto: Helena Zelená Křížová
Na Vysočině se s větrnými mlýny nebo také větřáky, jak se jim říkalo, téměř nesetkáme. Snad jen na Třebíčsku, kde se v Budišově zachovalo torzo zděného větrného mlýna, a pak v samotném městě Třebíči zděný mlýn na Kanciborku v ulici U větrníku.
Hledat „větrník“ na Novoměstsku by asi nikoho nenapadlo. A přece tam je. Nezařadili byste jej do žádné ze škatulek, do nichž se větrné mlýny běžně dělí. Není ani sloupový, ani holandský. Na jeho vzezření se podepsaly ony známé „zlaté české ručičky“.
Větrný mlýn stojí v obci Zubří, kousek od Nového Města na Moravě. Jeho majitelem je František Svoboda, ale architektem i stavitelem byl jeho otec.
„Když ve třicátých letech minulého století stavěl otec studnu, tak chtěl, aby se voda nemusela do stavení nosit. Studna je totiž vzdálená asi tři sta metrů, a nosit vodu tak daleko je značně namáhavé. Tak postavil větrný mlýn, který vykonává funkci čerpadla. Ono to vlastně pístové čerpadlo je,“ řekl František Svoboda.
Co otáčka, to litr vody. „Nahoře jsou pak rezervoáry na pět set a šest set litrů. A od nich vede potrubí až k chalupě. Každý den se ten větrný mlýn chodil zastavovat a pouštět. Při silném větru by totiž vytáhl celou studnu, a byli bychom bez vody,“ usmál se majitel unikátní technické stavby František Svoboda ze Zubří.

Aby krávy měly co pít a my se umyli
Většinou si dnes už ani neuvědomujeme vymoženosti, které se do našich domácností postupem času dostaly. Snad jenom vyprávění pamětníků nám občas připomene, že byly doby, kdy nebyly ani koupelny s tekoucí vodou, ani splachovací záchody. Kdy se s každou kapkou vody muselo šetřit, jestliže si člověk nechtěl nohy uchodit a ruce od těžkých konví vytahat.
Ale jak je vidět, přemýšlivých a šikovných lidí bylo na Vysočině vždycky dost. A tak se občas někde objeví zajímavá technická památka, která nejen že pomohla vyřešit problémy s těžkou dřinou, ale dodnes je raritou, na niž hledíme s úctou a obdivem.
Větrný mlýn Františka Svobody v Zubří je toho dokladem. Není na obilí, jeho úkolem je právě čerpat vodu ze studny.
Ale obilí se u vás mlelo?
Za války prý obilí mleli na mouku. Byl tam i takový malý šroťáček. Ale já si to nepamatuju.
Mlýn je nově opravený, je totožný s tím původním?
Úplně totožný není, ten původní měl kratší lopaty. Když přišel velký vítr, tak se točil strašně rychle, ale při menším větru byl lenošnější. Tenhle točí už při menším větru, ale zase není tak rychlý.
Postavit a také udržet v provozuschopném stavu větrný mlýn určitě nebylo jen tak…
Hřídel k němu přivezl otec odněkud od Jimramova. Nějak zjistil, že je tam vyhozená, a tak se tam rozjel na kole a přivezl ji. Jiné součástky byly zase dodány později. Jednou nám při silném větru lopatky ulítaly. Na Vříšti u mlejna měli ve vantrokách vyhozenou růžici. Tak jsme si to domluvili, a byla naše. Celý větrňák jsme pak předělali. Co já pamatuji, tak má náš mlýn už třetí lopatky. Druhé dostal v šedesátých letech a nynější asi před třemi lety.
Dnes už problémy s vodou asi nejsou, ale vzpomenete si, jak to bývalo dříve?
To problémy byly, a veliké. Když byly mrazy, tak bylo možné chodit pro vodu jenom do rybníka. Dobrá studna byla na dědině, tam se chodilo pro vodu k pití. Jinak se jezdilo k rybníku.
Vodovod se stavěl až v sedmdesátém druhém roce, a do té doby měli mnozí s vodou velké problémy. Otec to vyřešil větrným mlýnem. Měli jsme doma několik kusů dobytka a bylo potřeba pořád dost vody. Ale nebylo to jen tak, když nefoukal vítr, tak se připevnilo protizávaží a točilo se klikou. Každý pět set tahů, aby měl dobytek co pít a abychom se umyli. Ale nemuseli jsme aspoň nosit vodu v konvích nebo ve kbelících.
Helena Zelená Křížová
Zdroj: https://zdarsky.denik.cz/zpravy_region/u-svobodu-cerpa-vodu-ze-studny-vitr20090402.html

Architektura

Stav nemovitosti	Dochován bez nežádoucích přestaveb
Typ	Větrné čerpadlo
Dominantní stavební konstrukce	Kovová
Historické prvky	**Exteriér**
	• Natáčení (mlýna, střechy, turbíny)

Parametry

Informace zpracované a platné k 17am31Europe/Prague.f2017Fri, 17 Mar 2017 10:17:14 +010003am31. Technologie

Technologické vybavení

Popis technologického vybavení

Technologické vybavení

Stopy po neexistující mlýnské technologii

Doplňkový provoz

Doplňkový provoz - popis

Historické prvky

- pístové čerpadlo
- svislá hřídel
- větrná turbína

Parametry

Literatura a prameny Zajímavosti Ostatní Fotogalerie Základní obrázky

Současné fotografie - technologické vybavení